

Д ј е ч ј а П а р а л и з а

Пионири дјечје парализе

Прије више од 50 година, дјечја парализа је држала америчке породице у грчевитом страху. Нарочито током лjeta, кад се чинило да се дјечја парализа најлакше шири, родитељи су страховали да ће чути на вијестима или од комшија да је неко у заједници оболио. "Људи су настојали заштитити дјецу од потенцијално парализујуће болести тако што су их држали подалје од јавних мјеста као што су базени, паркови и позоришта", објашњава др *Anne Schuchat* из Националног центра за имунизацију и респираторна обољења једног од Центара за контролу и превенцију болести (CDC) из Атланте у Сједињеним Америчким Државама (САД).

Нација се ујединила као никад прије у настојању да створи вакцину која ће заштитити дјецу од дјечје парализе. Милиони американаца су у својим заједницама прикупљали средства за истраживање. Велики дио средстава је дошао из добротворне организације "*March of Dimes*", коју је 1938. године основао предсједник *Franklin D. Roosevelt* који је и сам оболио од дјечје парализе. Прије него што је "*March of Dimes*" скренуо пажњу нације на истраживања везана за вакцину против дјечје парализе, постојала су два неуспјешна покушаја развоја вакцине.

Jonas Salk и његов тим на Универзитету у Питсбургу су 1952. године направили прву ефикасну вакцину против дјечје парализе. ова вакцина је тестирана 1954. године. *Thomas Francis Jr.* са Универзитета у Мичигену је водио тестирање, на узорку становништва колики до тад није био забиљежен. У тестирању је учествовало 1,8 милиона дјеце школског узраста из свих дијелова САД. На хиљаде здравствених радника и других волонтера је давало вакцину и прикупљало тражене податке.

Сви су имали исти циљ: побиједити дјечју парализу. Резултати су објављени 1955. године: Салкова вакцина је била "сигурна, дјелотворна и моћна!". Салкова вакцина је побиједила вирус дјечје парализе.

Друга вакцина против дјечје парализе, која је лиценцирана у САД и коју је развио Алберт Сабин, била је орална вакцина против дјечје парализе. Ова вакцина је била развијена на бази умртвљеног вируса дјечје парализе. Од 1963. године састав ове вакцине, која спречава развој три соја вируса дјечје парализе је доступна свима, баш као и Салкова вакцина прије ње.

"У САД дјечја парализа је искоријењена 1979. године", каже др *Greg Wallace* из CDC. "Али, како вирус дјечје парализе још увијек постоји у другим дијеловима свијета, морамо наставити са вакцинацијом и у САД".

"Лако је замислити сценарије уноса вируса дјечје парализе у САД, и сценариј гдје би болест могла наће упориште, ако не будемо одржавали високу стопу вакцинације", објашњава др *Wallace*. "На примјер, опасност од ширења вируса дјечје парализе може поново да се развије ако невакцинисани држављанин САД путује у иностранство и зарази се прије повратка кући, или ако је посјетилац који путује у САД већ заражен овим вирусом. Суштина је у томе да је довољно да се само једна особа зарази вирусом дјечје парализе, па да се ова болест почне ширити на све оне који нису заштићени вакцином."

Важно је сјетити се, да је током педесетих година, заштита становништва од дјечје парализе била, у истинском смислу државни пројекат. Чињени су максимални напори да вакцина буде што шире доступна свој дјецци и да се болест искоријени.

Вакцинисање сваког дјетета против дјечје парализе у САД и данас остаје приоритет. Током прошле деценије, увидјело се да се у неким земљама које немају свеобухватну вакцинацију против дјечје парализе, болест веома брзо шири. Ако се то деси у САД, мораће се поново уложити велики напор како би се ова болест искоријенила.

Симптоми дјечје парализе

Иако се сматра великом пријетњом, инфекција вирусом дјечје парализе обично није очигледна. Већина људи који су заражени овим вирусом немају видљиве симптоме, али могу да шире вирус ове болести. Од 4% до 8% људи заражених вирусом дјечје парализе имају благе симптоме који кратко трају: упаљено грло, повишена температура, умор, мучнина, главобоља или бол у стомаку. Од 1% до 5% особа заражених вирусом дјечје парализе може осјећати укоченост у врату и леђима праћену тешком главобољом или боловима у рукама и ногама. Ови симптоми се обично повуку након два до десет дана.

У ријетким случајевима дјечја парализа може бити веома опасна

Дјеца и одрасли могу да оболе од дјечје парализе. Најмање једна од 100 особа заражених вирусом дјечје парализе остане доживотно паралисана. Вирус инфицира мозак и кичмену мождину и узрокује трајну слабост или парализу у рукама и ногама. Вјероватноћа настанка парализе зависи и од којег је, од три соја вируса дјечје парализе, особа обољела. Међу особама које су парализоване због дјечје парализе, 2% до 5% дјеце и 15% до 35% одраслих може да умре јер болест захвата мишиће одговорне за дисање. Особе које су биле обољеле од дјечје парализе, могу након одређеног времена да добију пост-полио синдром (ППС). ППС је у САД још увијек значајан проблем, понајвише међу старијим особама. Симптоми ППС-а обухватају бол у мишићима и појаву слабости мишића или погоршање већ постојеће слабости. ППС може у знатној мјери ограничити кретање и негативно утицати на квалитет живота обољеле особе.

Вирус дјечје парализе се лако преноси

Дјечја парализа је веома заразна болест. Вирус се налази у грлу и цријевима заражене особе. Преноси се контактом са изметом заражене особе или капљично, путем кихања или кашљања. Заражена особа може пренијети вирус другим особама непосредно прије или обично једну до двије седмице након што се појаве симптоми. Вирус се може налазити у измету заражене особе и након проласка симптома ове болести, те у нехигијенским условима живота загадити воду и храну.

Циљ је да се свијет ослободи од дјечје парализе

Спречавање ширења дјечје парализе адекватном примјеном вакцинације је једини начин да се болест побједи. Не постоји ни лијек ни било који други ефикасан начин, осим вакцине, да се спријечи ширење ове болести.

У САД се дјечја парализа искоријенила 25 година након увођења вакцине. Континуирана примјена вакцине против дјечје парализе је учинила да ова земља буде ослобођена од ове болести. Вакцинација новорођенчади и дјеце представља најбољу одбрану од појаве дјечје парализе. То је и најбољи начин борбе да се једног дана цијели свијет ослободи од дјечје парализе.

Владе држава и друге организације су 1988. године основале Глобалну иницијативу за искорјењивање дјечје парализе. Те године је пријављено 350.000 обољелих од дјечје парализе у 125 земаља свијета.

Двадест година касније, 2008. године, евидентирано је 1.665 обољелих од ове болести у 18 земаља.

"Откако смо почели улагати напоре да искоријенимо дјечју парализу у цијелом свијету, више од три милијарде дјеце је примило вакцину против дјечје парализе. Само у двадесетом вијеку милиони људи су остали паралисани, а сада је, захваљујући вакцинацији, то постала прошлост", каже педијатар др *Stephen Cochi* из CDC. "Али, чак и данас, дјеца обољевају од дјечје парализе и остају паралисана, јер нека од њих не добијају довољно доза вакцине, или никако не добију вакцину против дјечје парализе. Вакцинисање сваког дјетета против дјечје парализе је најбољи начин да се у свијету обезбиједи да будуће генерације никад не искусе трагедију ове болести".

Када примити вакцину

Дјеца требају примити укупно шест доза вакцине против дјечје парализе. Прву дозу вакцине дијете прими у трећем мјесецу живота, а потом у четвртном мјесецу живота, у петом мјесецу живота, у 18-ом мјесецу живота, у шестој или седмој години живота, и у 14-ој години живота. Ако је Ваше дијете пропустило примити вакцину у складу са календаром вакцинације, посавјетујте се са Вашим доктором о надокнађивању пропуштених доза.

Додатне информације о вакцинацији против дјечје парализе можете потражити у
Институту за јавно здравство Републике Српске

www.phi.rs.ba
051 232 420

Одбрана литература:

Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Poliomyelitis.

In: Atkinson W, Hamborsky J, McIntyre L, Wolfe S, eds.

Epidemiology and Prevention of Vaccine-Preventable Diseases (The

Pink Book). 11th ed. Washington, DC: Public Health Foundation,

2009. p. 231–243. <http://www.cdc.gov/vaccines/pubs/pinkbook/default.htm>

CDC. Progress toward interruption of wild poliovirus transmission— worldwide, 2008. MMWR 2009;58(12):308–312. <http://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/mm5812a3.htm>

Global Polio Eradication Initiative. History [online]. [cited 2009 November 9]. <http://www.polioeradication.org/history.asp>